

Rehabilitació de menors o burla?

Un grup de tres professionals de la Comissió de Defensa dels Drets de la Persona i el Lliure exercici del Col·legi d'Advocats de Barcelona analitzen la modificació del codi penal del 1995 i de la llei orgànica que regula la responsabilitat del menor en relació amb els delictes de terrorisme, recentment aprovades pel Congrés dels Diputats. Conclouen que les dues normes estigmatitzen els joves i afecten el dret a la llibertat d'expressió.

Les penes previstes per a delictes contra el patrimoni per les noves lleis del menor són tan dures (fins a vuit anys) que pot resultar més protegida la propietat que no pas la persona.

La reforma del codi penal de l'any 1995 i de la llei orgànica 5/2000 que regula la responsabilitat penal del menor semblen respondre a criteris d'oportunitat política, més que no pas a criteris de política criminal reflexiva i planificada, amb vista a consolidar i afermar els principis informadors de l'estat de dret i de la Constitució.

Els principis de legalitat, proporcionalitat, intervenció mínima i funció rehabilitadora de les penes es poden malmetre amb l'aprovació al Congrés dels Diputats de la proposta del govern, atès que l'impuls legislatiu no ha respost a criteris jurídics, sinó d'oportunitat populista, i s'ha fet de forma precipitada, aprofitant un moment políticament complicat i interessadament mediatitzat a través dels mitjans informatius de masses. Amb la justificació de la neces-

sitat de lluitar amb més contundència i efectivitat contra certs fenòmens violents d'arrel política, la reforma permet de criminalitzar qualsevol tipus de dissidència política i endureix la repressió dels moviments polítics o ciutadans i dels joves.

La reforma incorpora al concepte penal de terrorisme totes les expressions de protesta no pacífica contra l'ordre constitucional o social imperant, encara que es facin al marge de qualsevol organització o banda armada. Per això situa dins l'àmbit de l'article 577 del codi penal, en la secció dedicada als delictes de terrorisme, tots els danys ocasionats amb la finalitat de subvertir l'ordre constitucional o d'alterar greument la pau pública, i hi fixa una penalitat agreujada. Es a dir, doncs, que l'aspecte que permet de situar dins l'àmbit del terrorisme una generalitat de conductes

és la "finalitat", la qual cosa implica una arbitrarietat interpretativa absoluta molt preocupant, no sols respecte del coneixement de l'aspecte subjectiu de la intencionalitat, sinó també dels conceptes de "subversió de l'ordre constitucional" o de "l'alteració greu de la pau pública". Sembla que s'hagi fet un calaix de sastre on, segons el moment, hi pugui cabre tot.

A més, hi ha uns aspectes de la reforma que incideixen en el dret de la llibertat d'expressió.

Penalitzar la dissidència. La tipificació delictiva de conductes definides de *justificación o enaltecimiento*, no ja dels delictes, sinó de les persones implicades, o de la realització d'actes que puguin interpretar com a ofensius les víctimes del terrorisme o els seus familiars és una altra porta oberta a l'arbitrarietat, que no sols limita la llibertat d'expressió, de sentiments i d'idees, sinó que a més pretén impedir l'expressió de qualsevol opinió que vulgui abordar el fenomen del terrorisme des d'una perspectiva de motivació política, cosa imprescindible si la solució del problema exigeix una negociació. Amb això el debat públic i obert sobre la matèria es converteix en un terreny penalment molt arriscat.

No es tracta tant d'augmentar la repressió pels delictes de terrorisme, altrament ja castigats amb gravíssimes penes pel codi penal del 1995, ni d'estendre l'enduriment repressiu a conductes fins i tot desprovistes de motivació política o subversiva, com de considerar terroristes les conductes d'intencionalitat subversiva, indiferentment de si es produeixen dins l'entorn de bandes armades o d'organitzacions de caràcter terrorista.

La inhabilitació absoluta per un temps superior, entre sis anys i vint, al de la pena imposada, com a pena a aplicar en qualsevol delictes de terrorisme, amb l'ampli abast que la reforma imposa, representa la voluntat d'eliminar políticament i civilment una determinada mena d'opositors polítics, amb absoluta indiferència de la representativitat popular o política que puguin tenir.

D'una altra banda la reforma de la llei

de la responsabilitat penal dels menors decreta l'aplicació als joves, i segons com als infants, de mesures d'una peculiar gravetat, que infringeixen les disposicions de la Convenció sobre els Drets de l'Infant, ratificada per l'estat espanyol (articles 37.b i 40.1 de la Convenció).

El trasllat de la competència a l'Audiència Nacional implica una clara discriminació respecte dels menors als quals s'aplicarà la reforma, perquè modifica el concepte de jutge natural establert fins ara, cosa que no passa amb els

la durada de la mesura, l'aplica el jutge a discreció, sense cap més limitació que la indicada. En contrast amb l'aplicació d'aquest mateix tipus delictiu als adults, per als quals hi ha establertes unes penes concretes i delimitades segons cada delictes, als menors els pot ser imposada una mesura d'internament (és a dir, una pena) d'un màxim de vuit anys, cosa que implica que, per molts delictes, poden ser castigats amb més duresa els menors que no pas els adults. Per aquesta mateixa raó, com que es poden castigar els menors tan durament per delictes contra el patrimoni (fins a vuit anys d'internament), hi ha la possibilitat que resulti més protegida la propietat que no pas la integritat física de les persones. La reforma preveu que l'internament en règim tancat pugui arribar a ser d'un màxim de deu anys per als majors de setze anys i d'un màxim de cinc per als menors de setze anys, en casos concrets.

La inhabilitació prevista per aquests delictes és superior, entre quatre i quinze anys més, a la duració de la mesura d'internament en règim tancat decidida. Aquesta inhabilitació implica, entre més coses, la privació de càrrecs públics, ni que siguin electes, i la impossibilitat d'obtenir-ne cap.

Cal remarcar que aquestes qüestions de la durada de les mesures d'internament i d'inhabilitació, la competència jurisdiccional i la creació d'establiments especials, vulneren clarament l'article 25 de la Constitució, perquè contradiuen la finalitat reeducadora i reinseridora de les penes privatives de llibertat.

Parlar de rehabilitació privant de llibertat els joves durant anys, jutjant-los fora de l'àmbit social i cultural propi, distanciant-los durant anys de la família, inhabilitant-los i tenint-los sotmesos a un règim d'internament amb tècnics —sembla que especialitzats en reeducació política— és una autèntica burla. La societat no hauria de permetre que els joves fossin tractats i estigmatitzats d'aquesta manera.

**Lluïsa Domingo, Jordi Oliveras
i Robert Sabata**

*Comissió de Defensa dels Drets
de la Persona i el Lliure Exercici
del Col·legi d'Advocats de Barcelona*

Un mateix delictes pot suposar més temps d'internament a un menor que a un adult.

menors jutjats per unes altres conductes.

La creació de centres especials de detenció preventiva i de compliment de mesures per a aquests menors, amb personal de control i de vigilància també especials, és una nova discriminació envers els joves. Val a dir que la reforma no modifica els centres de detenció i de compliment dels adults per delictes de terrorisme.

La mesura d'internament en règim tancat és l'única prevista, amb una extensió d'un any a vuit per a majors de setze anys, i d'un any a quatre per als menors de setze, complementats amb un màxim de cinc o tres anys més, respectivament, de llibertat vigilada, per a tots els delictes de terrorisme, entre els quals, a títol d'exemple, s'inclouen els aldarulls al carrer que pertorbin greument la pau pública. La desproporció és evident i estableix una enorme inseguretat jurídica. Cal tenir en compte que,